

## Art i esport a Barcelona'92 (I)

### Arte y deporte a Barcelona'92 (I)

R. Balius i Juli

En motiu dels Jocs Olímpics, han estat incontables les manifestacions culturals desenvolupades a la ciutat de Barcelona. Concretament en el terreny de les arts plàstiques les propostes han seguit dues vessants. Una destinada a donar a conèixer, especialment als visitants, les característiques de

Con motivo de los Juegos Olímpicos, han sido incontables las manifestaciones culturales que se han desarrollado en la ciudad de Barcelona. Concretamente en el terreno de las artes plásticas las propuestas han seguido dos vertientes. Una destinada a dar a conocer, especialmente a los visitantes, las características del arte catalán a través de los tiempos, desde el Románico hasta las tendencias actuales, pasando por el Gótico, el Modernismo, el Novecentismo y las vanguardias artísticas surgidas en Cataluña durante los principios de nuestro siglo, que tanta influencia tuvieron en la estética de todo el mundo. La otra vertiente, dedicada a diferentes aspectos del arte directamente relacionados con el deporte, será la que ocupará más ampliamente esta crónica que, el número y la amplitud de las muestras nos obliga necesariamente a realizar de manera casi esquemática.

El Museu Nacional de Catalunya, aprovechó la ocasión para abrir de nuevo sus puertas, después de una remodelación, todavía no terminada, con una selección de los fondos del museo, del Románico al siglo XX y con una colección de dibujos y gravados del Barroco al Modernismo. Esta visión especialmente histórica, se completó con la exposición de **Arte Medieval Catalán** que se presentó en tres sedes diferentes –la Pia Almoina, el Saló del Tinell y la iglesia de Santa Anna– organizada por la Generalitat de Catalunya con la colaboración de los Obispos de Catalunya. Con el nombre de **Las Vanguardias en Cataluña**, la Fundación Caixa de Catalunya presentó en la Pedrera de Gaudí, una visión de los movimientos nacidos en Cataluña entre el año 1906 y el año 1939. La extraordinaria



Figura 1. JORDI ALUMÀ. Suite Olímpica nº 3 (1992).  
Figura 1. JORDI ALUMÀ. Suite Olímpica nº 3 (1992).

l'art català a través dels temps, des del Romànic fins a les tendències actuals, passant pel Gòtic, el Modernisme, el Noucentisme i les avantguardes artístiques sorgides a Catalunya durant les primeries del nostre segle, que tanta influència tingueren en l'estètica d'arreu del món. L'altre vessant, dedicada a diferents aspectes de l'art directament relacionats amb l'esport, serà la que ocuparà més àmpliament aquesta crònica que, el nombre i amplitud de les mostres ens obliga necessàriament a realitzar de manera quasi esquemàtica.

El Museu Nacional de Catalunya, aprofità l'avinentesa per obrir de bell nou les seves portes, després d'una remodelació, encara no acabada, amb una selecció dels fons del Museu, del Romànic al segle XX i amb un recull de dibuixos i gravats del Barroc al Modernisme. Aquesta visió especialment històrica, es completà amb l'exposició d'**Art Medieval Català** que es presentà en tres diferents seus –la Pia Almoina, el Saló del Tinell i l'església de Santa Anna– organitzada per la Generalitat de Catalunya amb la col·laboració dels Bisbats de Catalunya. Amb el nom de **Les avantguardes a Catalunya**, la Fundació Caixa de Catalunya presentà a La Pedrera de Gaudí, una visió dels moviments nascuts a Catalunya entre l'any 1906 i l'any 1939. La extraordinària mostra inclou obres de



Figura 2. MARIO BEDINI. Atleta (1992).  
Figura 2. MARIO BEDINI. Atleta (1992).

muestra inclou obres de Miró, Dalí, Picabia, Picasso, Duchamp, Mies Van der Rohe, etc., junto con documentos de la época y una colección de carteles de la Guerra Civil española. Muy didáctica para

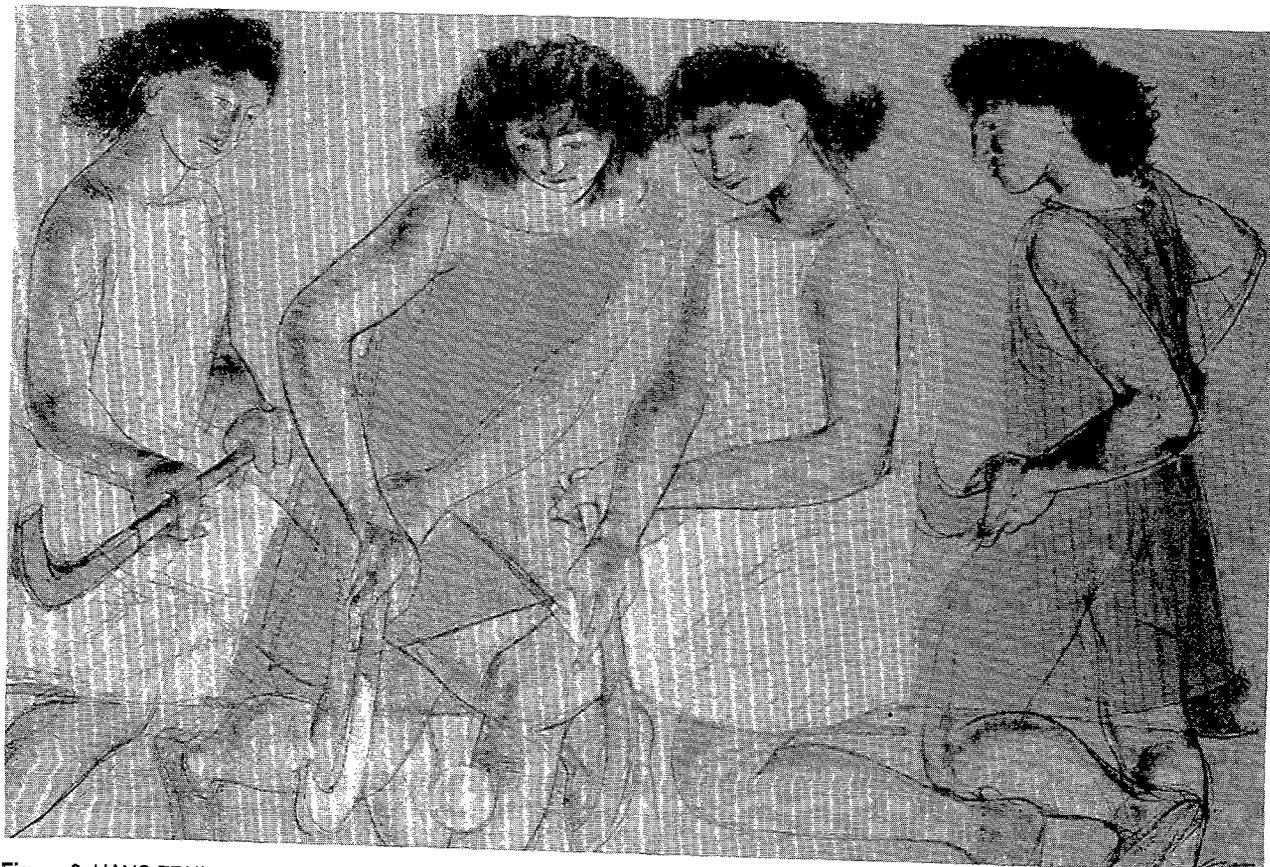


Figura 3. HANS ERNI. Jugadors d'hoquei (1950).  
Figura 3. HANS ERNI. Jugadores de hoquei (1950).

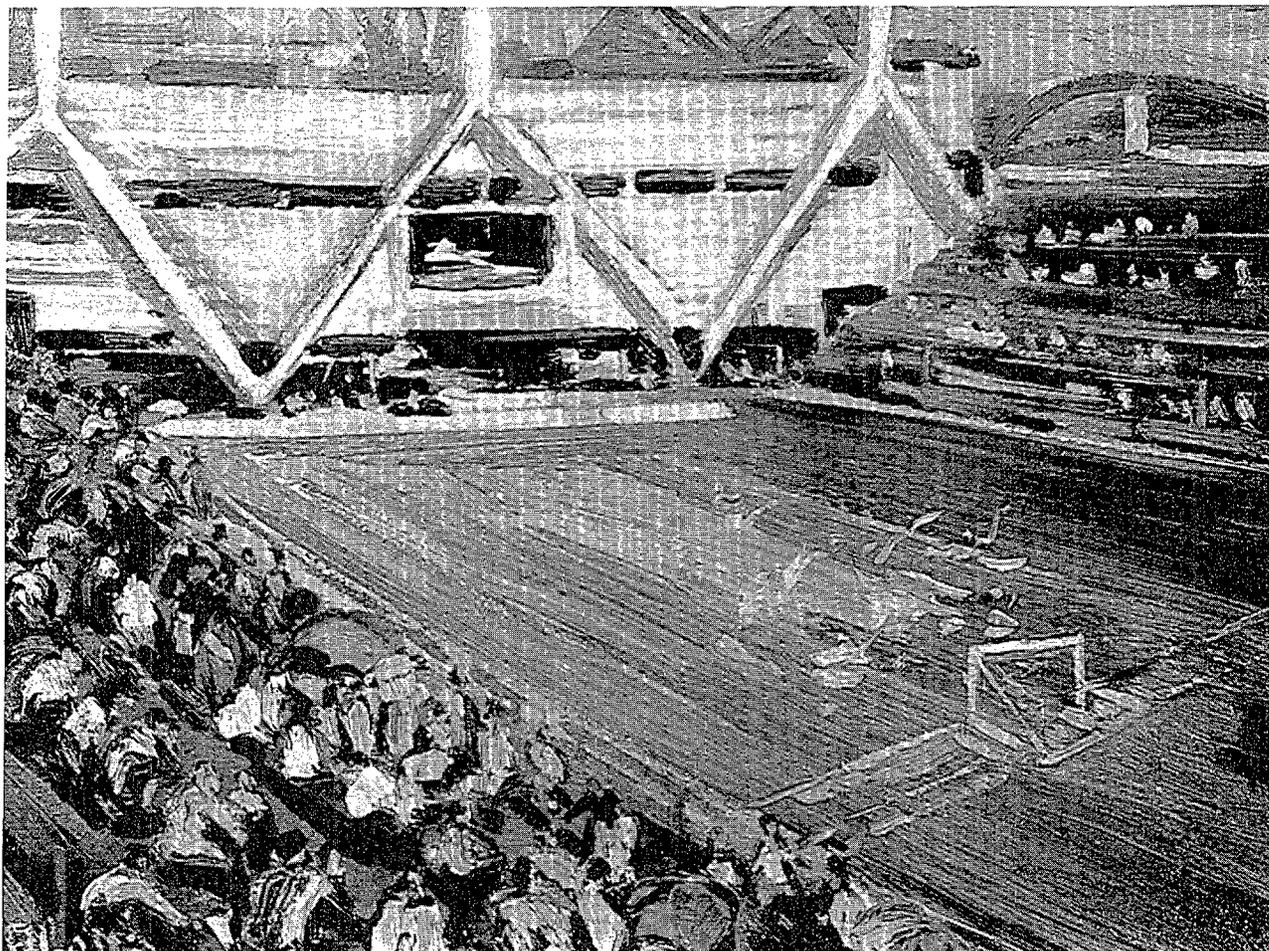


Figura 4. JOAN ABELLÓ. Piscines Picornell (1992).  
 Figura 4. JOAN ABELLÓ. Piscinas Picornell (1992).

Miró, Dalí, Picabia, Picasso, Duchamp, Mies Van der Rohe, etc., junt amb documents de l'època i una col·lecció de cartells de la Guerra Civil espanyola. Molt didàctica per comprendre l'art català d'avui, ha estat l'exposició presentada per la Generalitat al Centre d'Art Santa Mònica, **Constants de l'Art Català Actual, pintura i escultura**, que enllaça conceptualment amb l'anterior mostra. Aquesta visió de l'actualitat artística a casa nostra, es completava amb **La col·lecció d'Art Contemporani** de la Fundació "La Caixa", amb obres dels anys 60 als 80, instal·lada al Centre Cultural Tecla Sala de l'Hospitalet i amb les exposicions que sota el títol **Quinze artistes contemporanis**, organitzaren tretze galeries del centre històric de Barcelona i amb la programació del període olímpic realitzada per trenta-tres sales d'art agrupades en l'Associació de Galeries d'Art de Catalunya. Les col·leccions del Museu Picasso i de les Fundacions Miró i Tapies, foren també punts clau en la visió artística barcelonina.

comprender el arte catalán de hoy, ha sido la exposición presentada por la Generalitat en el Centro D'Art Santa Mònica, **Constantes del Arte Catalán Actual, pintura i escultura**, que enlaza conceptualmente con la muestra anterior. Esta visión de la actualidad artística en nuestro país, se completaba con **La Colección de Arte Contemporáneo** de la Fundación "La Caixa", con obras de los años 60 a los 80, instalada en el Centro Cultural Tecla Sala de L'Hospitalet y con las exposiciones que bajo el título **Quince artistas contemporáneos**, organizaron trece galerías del centro histórico de Barcelona y con la programación del periodo olímpico realizada por treinta y tres salas de arte agrupadas en la Asociación de Galeries d'Art de Catalunya. Las colecciones del Museo Picasso y de las Fundaciones Miró y Tapies, fueron también puntos clave en la visión artística barcelonesa.

Como señalábamos, las exposiciones consagradas a arte de temática deportiva han sido numerosas y han abarcado toda clase de expresiones ar-

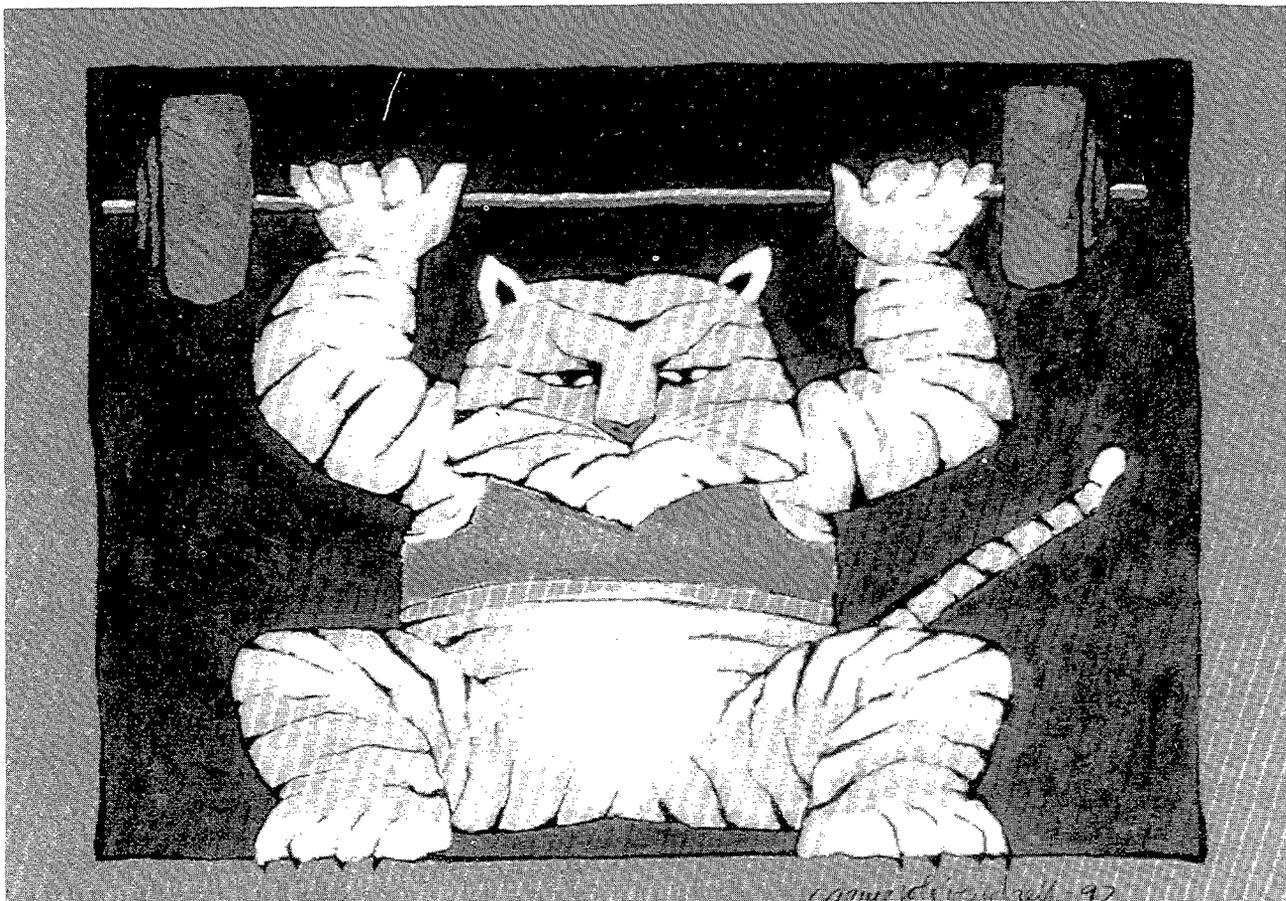


Figura 5. CARME SOLÉ VENDRELL (1992).  
 Figura 5. CARME SOLÉ VENDRELL (1992).

Com assenyalavem, les exposicions consagra-  
 des a art de temàtica esportiva han estat nombro-  
 ses i han abastat tota classe d'expressions artísti-  
 ques, que a continuació intentarem classificar,  
 analitzar i sintetitzar.

### Exposicions de pintura, escultura i dibuix individuals i col·lectives

La Sala Nonell presentà al mes de gener una exposició denominada **Arte y Deporte 92**. Fou una mostra en la qual autors ben coneguts en el cap de l'art esportiu, com l'escultora **Rosa Serra** i el pintor **Xavier Carbonell**, presentaren obres juntament amb **Aguilar Moré, Casademunt, Jorge Duarte, Manuel Mayoral, Roca Fuster, Lluís Roura, Vayreda C. i Vives Fierro**. Aquest fet provocà que el conjunt fos irregular, especialment en relació amb la interpretació de la temàtica esportiva de les obres.

**Jordi Alumà** no podia deixar passar els Jocs de Barcelona'92, sense oferir-nos una col·lecció d'obres de tema esportiu. Durant el mes de maig, exposà a la Sala Parés la **Suite Olímpica nº 3**, en la qual es conjunquen elements artístics de la Barce-

tísticas, que a continuació intentarem classificar, analitzar y sintetizar.

### Exposiciones de pintura, escultura i dibuix individuales i colectivas

La Sala Nonell presentó en el mes de enero una exposición denominada **Arte y Deporte - 92**. Fue una muestra en la cual autores bien conocidos en el campo del arte deportivo, como la escultora **Rosa Serra** y el pintor **Xavier Carbonell**, presentaron obras juntamente con **Aguilar Moré, Casademunt, Jorge Duarte, Manuel Mayoral, Roca Fuster, Lluís Roura, Vayreda C. i Vives Fierro**. Este hecho provocó que el conjunto fuese irregular, especialmente en relación con la interpretación de la temática deportiva de las obras.

**Jordi Alumà** no podía dejar pasar los Juegos de Barcelona'92, sin ofrecernos una colección de obras de tema deportivo. Durante el mes de mayo, expuso en la Sala Parés la **Suite Olímpica nº 3**, en la cual se combinan elementos artísticos de la Barcelona medieval y modernista, especialmente gaudinianos, con situaciones deportivas individuales. Sin abandonar su técnica sobre madera ni su esti-

lona medieval i modernista, especialment gaudi- nians, amb situacions esportives individuals. Sen- se abandonar la seva tècnica sobre fusta ni el seu estil, Alumà ens proporcionà una sèrie sumament equilibrada, que constitueix alhora un homenatge poètic a Barcelona i una captació perfecta del gest esportiu.

El Museu de l'Esport acollí el mes de juny l'obra esportiva recent del pintor **Mario Bedini**, artista italià molt arrelat a Catalunya. Foren vint teles de grans dimensions, realitzades amb tècnica mixta, segons un estil personalíssim que és impossible classificar degut a la seva originalitat. El pintor realitza un estudi analític de l'esportista, intentant quantificar l'esforç i el moviment, mitjançant la incorporació d'imatges matemàtiques i geomètriques, que representen temps, distàncies i espai.

A la Sala Sant Jaume el Comitè Internacional Olímpic i la Fundació "la Caixa", presentaren una exposició dedicada a l'obra dels últims quaranta anys del pintor suís **Hans Erni**, artista polifacètic i esportista en actiu als seus 83 anys. Hans Erni ha estat distingit amb la Medalla d'Or del Comitè Internacional Olímpic, perquè en paraules del President Samaranch, és un "artista en el que s'uneix l'exaltació de l'esport a la qualitat plàstica". Part

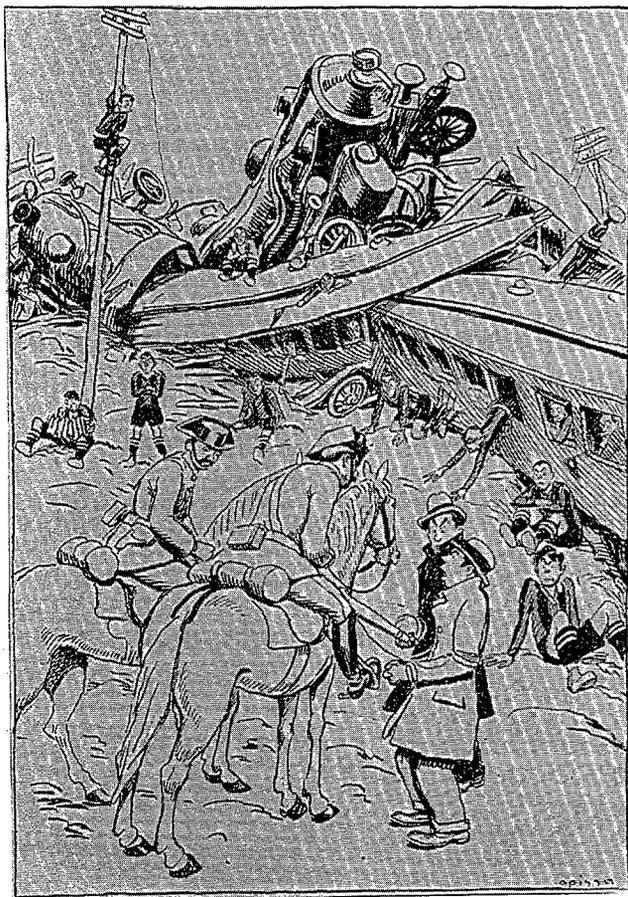


Figura 6. RICARD OPISSO. Descarrilament del Barça.  
Figura 6. RICARD OPISSO. Descarrilament del Barça.

lo, Alumà nos proporciona una serie sumamente equilibrada, que constituye a la vez un homenaje poético a Barcelona y una perfecta captación del gesto deportivo.

El Museu de l'Esport acollí el mes de juny la obra deportiva reciente del pintor **Mario Bedini**, artista italiano muy enraizado en Cataluña. Fueron veinte telas de grandes dimensiones, realizadas con técnica mixta, según un estilo personalísimo que es imposible clasificar debido a su originalidad. El pintor efectúa un estudio analítico del deportista, intentando cuantificar el esfuerzo y el movimiento, mediante la incorporación de imágenes matemáticas y geométricas, que representan tiempo, distancias y espacio.

En la Sala Sant Jaume el Comitè Internacional Olímpic y la Fundació "La Caixa", presentaron una exposición dedicada a la obra de los últimos cuarenta años del pintor suizo **Hans Erni**, artista polifacético y deportista en activo a sus 83 años. Hans Erni ha sido distinguido con la Medalla de Oro del Comitè Internacional Olímpic, porque en palabras del Presidente Samaranch, es un "artista en el que se unen la exaltación del deporte a la calidad plástica". Parte principal de la muestra la constituían los cuadros, propiedad del Comitè Internacional Olímpic, que ilustran dinámicamente las 31 disciplinas olímpicas reconocidas. Fue sin duda una verdadera antología de la pintura de este autor, que ha sabido conjuntar de forma extraordinaria músculo e inteligencia.

**Joan Abelló** en una exposició titulada **Homenaje a la Barcelona Olímpica**, ofrecía 35 óleos de temática bien original, consistente en la plasmación de las sedes donde se desarrollaron los diferentes deportes en los Juegos de Barcelona'92. Con su inconfundible estilo, esencialmente colorista, hace desfilar desde la anilla olímpica de Montjuic hasta el parque del Segre de la Seu d'Urgell, pasando por el Camp Nou, el campo de beisbol de Viladecans o el lago de Banyoles, ...etc.

Fue para nosotros un placer poder contemplar la obra del pintor francés **André Fougeron**. Se trata de un conjunto de óleos, acuarelas y dibujos a lápiz negro y tinta china, dedicados totalmente al rugby. El subtítulo de la exposición **la inextricable mezcla de las formas**, explica perfectamente las abigarradas situaciones que expresan las obras, típicas del rugby.

El escultor **Joan Mora** expuso en la Sala Artur Ramon, una escogida y pequeña serie de sus obras hiperrealistas sobre temas deportivos. Eran trece representaciones de elementos distintivos de diferentes deportes -guantes de boxeo o de beisbol, botas de fútbol o de baloncesto, volante de bádminton... etc.- realizadas con extraordinaria fidelidad en Piedra de Calatorao.

Bajo el título **Cuatro artistas y el deporte** la Sala Rovira presentó obras de **Rosa Serra** en su faceta de dibujante de lápiz de deportistas en gestos

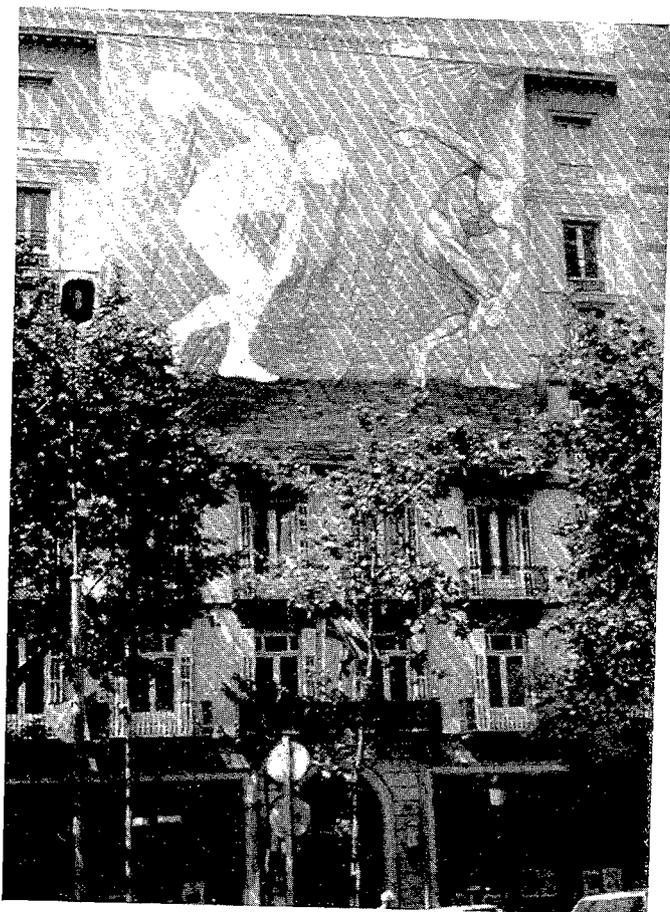


Figura 7. JOSEP MARIA SUBIRACHS. Discòbol (1992).  
 Figura 7. JOSEP MARIA SUBIRACHS. Discòbolo (1992).

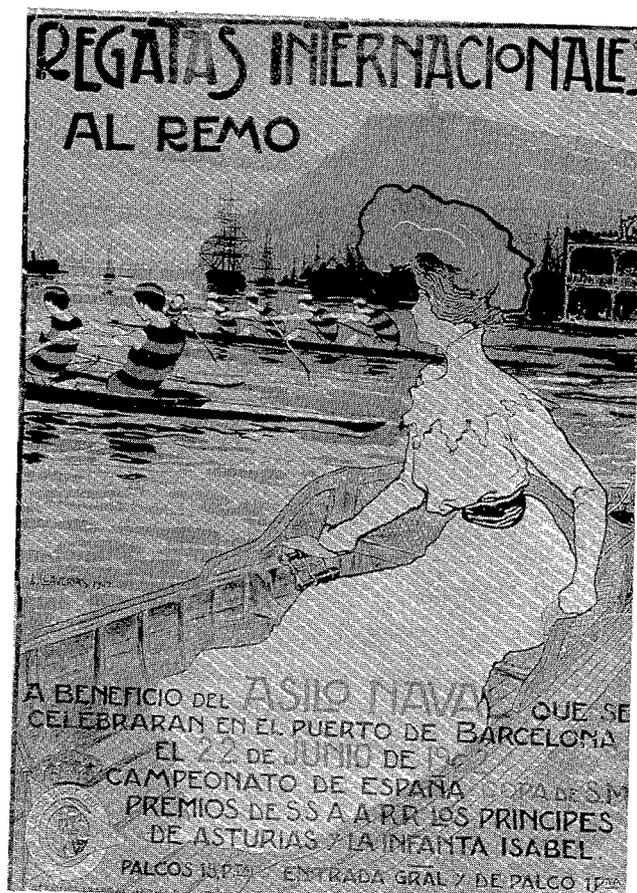


Figura 8. JOAN LLAVERIAS (1902).  
 Figura 8. JOAN LLAVERIAS (1902).

principal de la mostra la constitueien els quadres, propietat del Comitè Internacional Olímpic, que il·lustren dinàmicament les 31 disciplines olímpiques reconegudes. Fou sens dubte una veritable antologia de la pintura d'aquest autor, que ha sabut conjuntar de forma extraordinària múscul i intel·ligència.

Joan Abelló en una exposició titulada **Homenatge a la Barcelona Olímpica** ofería 35 olis de temàtica ben original, consistent en la plasmació de les seues on es desenvoluparen els diferents esports en els Jocs de Barcelona'92. Amb el seu inconfusible estil, essencialment colorista, fa desfilar des de l'anella olímpica de Montjuïc fins els parc del Segre de la Seu d'Urgell, passant pel Camp Nou, el camp de beisbol de Viladecans o el llac de Banyoles... etc.

Per a nosaltres fou un plaer poder contemplar l'obra del pintor francès **André Fougeron**. Es tracta d'un conjunt d'olis, aquarel·les i dibuixos a llapis negre i tinta xinessa, dedicats totalment al rugbi. El subtítol de l'exposició **l'inextricable barreja de les formes**, explica perfectament les bigarrades situacions que expressen les obres, típiques del rugbi.

L'escultor **Joan Mora** exposà a la Sala d'Art

etéreos, casi de ballet; de la il·lustradora de cuentos **Carne Solé Vendrell**, que ha creat para la ocasió un simpático tigre polideportivo; de **Tatiana**, especialista en la creació de pequeños fragmentos murales, con graffitis y pseudocollages dedicados a Barcelona olímpica; y del conocido dibujante y en esta exposición pintor, el humorista **Cesc**.

**Barcelona: Art & Esport** era el lema de la exposició celebrada en la Galeria Tuset, en la qual intervinieron el pintor **Ricardo Alonso Estalayo** y la escultora **Mercé Riba**. Estalayo mostró obras en las cuales un cromatismo indefinido, a veces difuminado y casi siempre dentro de una misma gama, acompaña una actividad deportiva intensa. Entre las esculturas de Mercé Riba, se encuentran algunas dedicadas a acciones deportivas, que la artista resuelve mediante diferentes técnicas y materiales, sin definir claramente un estilo, demostrando sin embargo una gran versatilidad.

En el Ateneu Barcelonés se presentó una selección de dibujos de tema deportivo, procedentes de la colección particular de Joan Antoni Samaranch. La mayoría eran dibujos de artistas catalanes, y formaban parte de ilustraciones o chistes gráficos. Son verdaderas obras de arte que llevan la firma

Artur Ramon, una escollida i petita sèrie de les seves obres hiperrealistes sobre temes esportius. Eren tretze representacions d'elements distintius de diferents esports –guants de boxa o de beisbol, botes de futbol o de bàsquet, volant de bàdminton... etc.– realitzades amb extraordinària fidelitat en Pedra de Calatorao.

Sota el títol **Quatre artistes i l'esport** la Sala Rovira presentà obres de **Rosa Serra** en la seva faceta de dibuixant al llapis d'esportistes en gestos eteris, quasi de ballet; de l'il·lustradora de contes **Carme Solé Vendrell**, que ha creat per a l'ocasió un simpàtic tigre poliesportiu; de **Tatiana**, especialista en la creació de petits i delicats fragments murals, amb grafittis i pseudocollages dedicats a la Barcelona olímpica; i del conegut dibuixant i en aquesta exposició pintor, l'humorista **Cesc**.

**Barcelona: Art & Esport** era el lema de l'exposició celebrada a la Galeria Tuset, en la qual intervingueren el pintor **Ricardo Alonso Estalayo** i l'escultora **Mercè Riba**. Estalayo mostrà obres en les quals un cromatisme indefinit, a vegades difuminat i quasi sempre dins una mateixa gama, acompanya una activitat esportiva intensa. Entre les escultures de Mercè Riba, es troben algunes dedicades

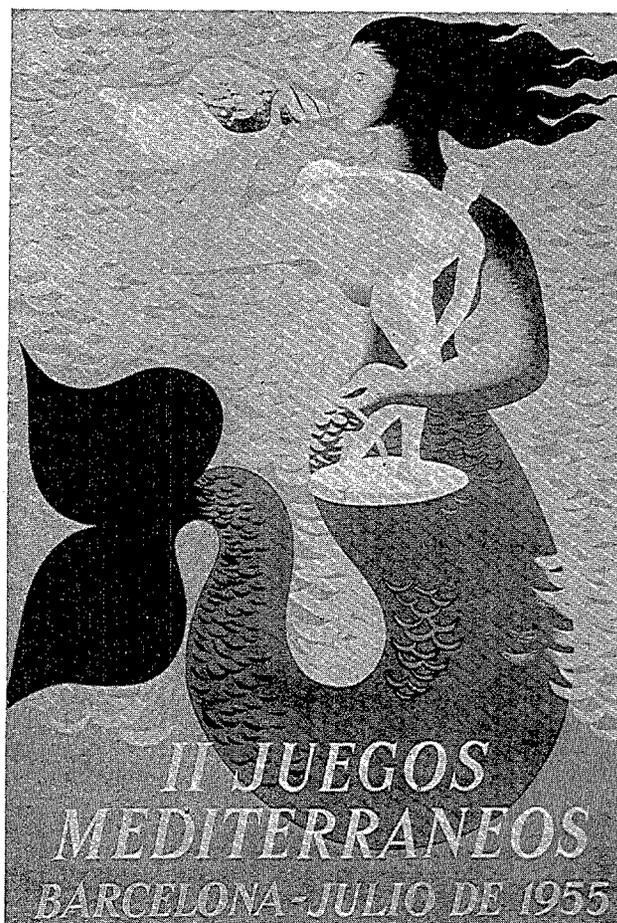


Figura 9. JOSÉ BORT (1955).  
Figura 9. JOSÉ BORT (1955).

de autores como **Lola Anglada, Valentí Castanys, Jaume Pasarell o Ricard Opisso**, entre otros.

Por último, la fachada de una entidad bancaria, se cubría parcialmente mediante un dibujo coloreado de grandes dimensiones original de **Josep Maria Subirachs**, que mostraba una doble imagen de discóbolo. En los aparadores de la misma sociedad, se exponían diferentes dibujos del artista, algunos de los cuales eran preparatorios de las obras escultóricas realizadas por Subirachs a raíz de los Juegos de México y de Seul.

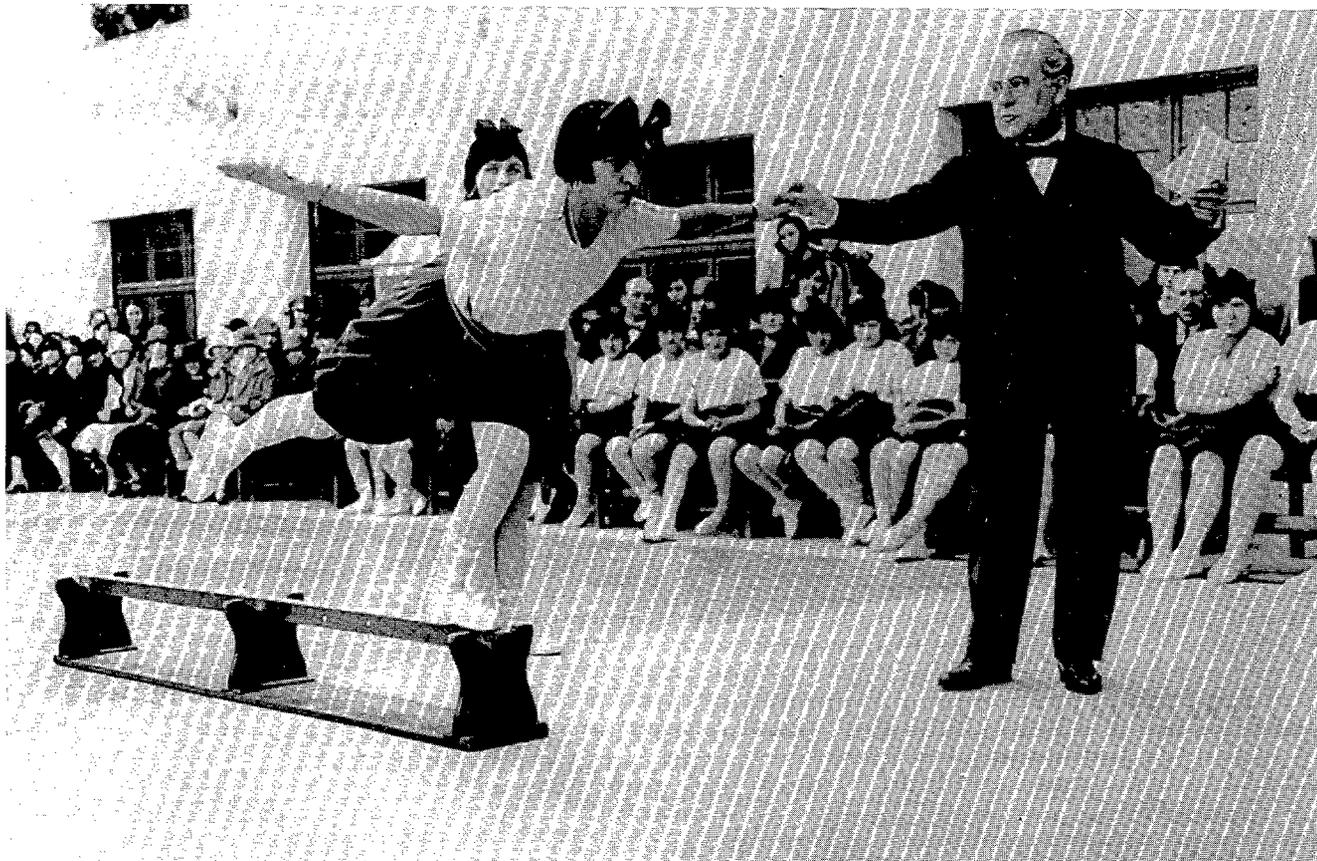
### Exposición de carteles

La Sala Tandem presentó la muestra **1896-1992: un siglo de carteles olímpicos**. Fue una completísima colección que reunía la totalidad de los carteles olímpicos, juntamente con las diferentes series –diseño, pintura y fotografía– publicados para los Juegos Olímpicos de Barcelona'92.

Dentro de la exposición **Arte y Deporte en Catalunya**, que más adelante comentaremos, se incluía un amplio apartado característico deportivo, formado por obras de todos los tiempos –desde 1987 hasta nuestros días– realizados por artistas catalanes y dedicados, casi exclusivamente, a acontecimientos de nuestro país. Pudieron contemplarse carteles de **Alexandre de Riquer, Ramon Casas, Adrià Gual, Joan Llaverias, Josep Segrelles, Josep Morell, Joan Miró, Antoni Tàpies, Joan Josep Tharrats, Modest Cuixart, Jor-**



Figura 10. GENADY PUGACHEVSKY. Ex-libris (1992).  
Figura 10. GENADY PUGACHEVSKY. Ex-libris (1992).



**Figura 11.** RAMON CLARET. Clase de gimnàstica rítmica (1915).  
**Figura 11.** RAMÓN CLARET. Clase de gimnasia rítmica (1915).

a accions esportives que, l'artista resolt mitjançant diferents tècniques i materials, sense definir clarament un estil, encara que demostren una gran versatilitat.

A l'Ateneu Barcelonès es presentà una selecció de dibuixos de tema esportiu, procedents de la col·lecció particular de Joan Antoni Samaranch. La majoria eren dibuixos d'artistes catalans, que formaven part d'il·lustracions o acudits gràfics. Son veritables obres d'art que porten la firma d'autors com **Lola Anglada, Valentí Castany, Jaume Passarell o Ricard Opisso**, d'entre altres.

Per últim, la façana d'una entitat bancària es cubria parcialment, mitjançant un dibuix acolorit de grans dimensions original d'en **Josep Maria Subirachs**, que mostrava una doble imatge de discòbol. En els aparadors de la mateixa societat, s'exposaven diferents dibuixos de l'artista, alguns dels quals eren preparatoris de les obres escultòriques realitzades per Subirachs arran dels Jocs de Mèxic i de Seul.

## Exposicions de cartells

La Sala Tandem presentà la mostra **1896-1992: Un segle de cartells Olímpics**. Fou una completíssima col·lecció que aplegava la totalitat dels cartells olímpics, juntament amb les diferents sèries

di Alumà y Rosa Serra, entre otros, junto con la colección de carteles de los Juegos de Barcelona.

## Exposición de las obras del Concurso Internacional de Exlibris

La Associació Catalana d'Exlíbristes havia convocado el año 1990 un concurso bajo el tema **El deporte en los ex-libris**. La respuesta fue extraordinaria, tanto por la calidad de las obras como por el número de las presentadas —trescientas dieciocho, realizadas por ciento cuarenta y siete artistas de veintitres países de todo el mundo. Se otorgó el primer premio de la Generalitat de Catalunya al artista ucraniano **Genady Pugachevsky**. Las obras fueron mostradas en la Casa Golferichs y en la Librería Ciutat Vella.

## Exposiciones fotográficas

En el Antiguo Mercado del Borne, el Consejo Superior de Deportes y la Asociación de Deportes Olímpicos presentó un exhaustivo conjunto histórico de fotografía deportiva, a través del cual podía seguirse la evolución del deporte español desde 1860 hasta 1992. Son fotografías de contenido periodístico y en muchas ocasiones anecdótico.

-disseny, pintura i fotografia- publicades pels Jocs Olímpics de Barcelona'92.

Dins l'exposició **Art i Esport a Catalunya**, que més endavant comentarem, s'inclouïa un ampli apartat cartellístic esportiu, format per obres de tots els temps -des de 1897 fins els nostres dies- realitzades per artistes catalans i dedicades, quasi exclusivament, a esdeveniments del nostre país. Es pogueren contemplar cartells d'**Alexandre de Riquer, Ramon Casas, Adrià Gual, Joan Llaverias, Josep Segrelles, Josep Morell, Joan Miró, Antoni Tàpies, Joan Josep Tharrats, Modest Cuixart, Jordi Alumnà i Rosa Serra**, d'entre altres, junt amb la col·lecció de cartells dels Jocs de Barcelona.

## Exposició de les obres del Concurs Internacional d'Ex-libris

L'Associació Catalana d'Ex-libristes havia convocat l'any 1990 un concurs sota el tema **L'esport als ex-libris**. La resposta fou extraordinària, tant per a la qualitat de les obres com pel nombre de les presentades -tres-cents-divuit, realitzades per cent-quaranta-set artistes de vint-i-tres països d'arreu del món. S'otorgà el primer premi de la Generalitat de Catalunya a l'artista ucraïnès **Genady Pugachevsky**. Les obres foren mostrades a la Casa Golferichs i a la Llibreria Ciutat Vella.

## Exposicions fotogràfiques

En l'Antic Mercat del Born el Consejo Superior de Deportes i la Asociación de Deportes Olímpicos presentà un exhaustiu recull històric de fotografia esportiva a través del qual podia seguir-se l'evolució de l'esport espanyol des de 1860 fins a 1992. Són fotografies de contingut periodístic i molts cops anecdòtic. Dos magnífics catàlegs agrupen les fotografies, des de 1860 fins a 1939 i de 1939 fins a 1992 respectivament.

La Generalitat de Catalunya oferí en exposició al carrer (Gran Via de les Corts Catalanes), una visió panoràmica de l'**Esport Català** durant diverses generacions de practicants. La mostra permet contemplar a través de múltiples fotografies l'evolució dels diferents esports a Catalunya, preferentment dels olímpics. També a l'exposició **Art i Esport a Catalunya**, s'inclouïa una important col·lecció de fotografia d'esport que unia a l'interès històric una estimable qualitat artística.

Dos magnífics catàlegs agrupen las fotografías, desde 1860 hasta 1939 y de 1939 hasta 1992, respectivamente.

La Generalitat de Catalunya ofreció en exposición abierta, celebrada en la Gran Vía de les Corts Catalanes, una visión panoràmica del **Deporte Catalán** durante varias generaciones de practicantes. La muestra permite contemplar a través de múltiples fotografías, la evolución de los diferentes deportes en Catalunya, preferentemente de los olímpicos. También en la exposición **Arte y Deporte en Catalunya**, se incluía una importante colección de fotografía de deporte que unía al interés histórico una estimable calidad artística.

